

Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και
Πολιτικών Δικαιωμάτων¹
Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
83^η Σύνοδος

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 40² ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ

Συμπερασματικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ΕΛΛΑΔΑ³

1. Η Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξέτασε την πρώτη έκθεση της Ελλάδας (CCPR/C/GRC/2001/1) κατά τις 2267^η, 2268^η και 2269^η συναντήσεις της που πραγματοποιήθηκαν στις 22 και 23 Μαρτίου 2005 (CCPR/C/SR.2267-2269). Υιοθέτησε τις ακόλουθες συμπερασματικές παρατηρήσεις κατά την 2279^η συνάντησή που πραγματοποιήθηκε στις 31.3.2005.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. Η Επιτροπή καλωσορίζει την αρχική έκθεση που υπέβαλε η Ελλάδα και τις εκτενείς έγγραφες και προφορικές απαντήσεις της Αντιπροσωπείας στον κατάλογο των θεμάτων. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της επειδή η έκθεση υποβλήθηκε με καθυστέρηση περίπου έξη ετών αλλά εκφράζει την ικανοποίησή της για τον εποικοδομητικό διάλογο με το συμβαλλόμενο κράτος.

B. ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

¹ Έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α').

² «1. Τα κράτη μέρη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υποβάλλουν αναφορές, όσον αναφορά στα μέτρα που υιοθέτησαν για την εφαρμογή των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο και όσον αφορά στην πρόοδο που σημειώθηκε ως προς την απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων: α) εντός ενός έτους από τη θέση σε ισχύ του παρόντος Συμφώνου για τα ενδιαφερόμενα κράτη μέρη, β) ακολούθως, όταν το ζητά η Επιτροπή. 2. Όλες οι αναφορές θα υποβάλλονται στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, που θα τις διαβιβάζει στην Επιτροπή για εξέταση. Οι αναφορές θα υποδεικνύουν τους παράγοντες για εξέταση. Οι αναφορές θα υποδεικνύουν τους παράγοντες και τις δυσκολίες, εάν υπάρχουν, που επηρεάζουν την εφαρμογή της παρούσας Συνθήκης. Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, κατόπιν συνεννόησης με την Επιτροπή, μπορεί να μεταβιβάζει στις ενδιαφερόμενες ειδικές υπηρεσίες αντίγραφα εκείνων των τμημάτων των αναφορών που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία τους. 4. Η Επιτροπή θα μελετά τις αναφορές που θα υποβάλλονται από τα κράτη μέρη στο παρόν Σύμφωνο. Θα διαβιβάζει στα κράτη μέρη τις αναφορές της και εκείνα τα γενικά σχόλια που κρίνει κατάλληλα. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να διαβιβάζει αυτά τα σχόλια στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, μαζί με τα αντίγραφα των αναφορών που έχει λάβει από τα κράτη μέρη στο παρόν Σύμφωνο. 5. Τα κράτη μέρη της παρούσας Συνθήκης μπορούν να υποβάλλουν στην Επιτροπή τις παρατηρήσεις τους πάνω σε τυχόν σχόλια που γίνονται, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του παρόντος άρθρου».

³ Πρόκειται για το έγγραφο CCPR/CO/83/GRC της 31.3.2005. Απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Έρικα Καλαντζή.

3. Η Επιτροπή καλωσορίζει τη διάταξη του Ελληνικού Συντάγματος που προβλέπει την άμεση εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων στην εσωτερική έννομη τάξη και σημειώνει τις προσπάθειες που καταβάλλονται με σκοπό την ενημέρωση του δικαστικού σώματος για το Σύμφωνο και τη νομολογία της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

4. Η Επιτροπή καλωσορίζει την υιοθέτηση του Ν. 3169/2003 για τη ««Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σ' αυτά και άλλες διατάξεις» και του Κώδικα Δεοντολογίας του Αστυνομικού⁴, που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, οδηγίες για τη σύλληψη και την κράτηση.

5. Η Επιτροπή καλωσορίζει την πρόσφατη υιοθέτηση από το Κοινοβούλιο νομοθεσίας για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού⁵.

6. Η Επιτροπή καλωσορίζει το νομοθετικό πλαίσιο και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, που έχουν ως στόχο την πρόληψη και την τιμωρία του εγκλήματος αυτού και την παροχή βοήθειας στα θύματα.

Γ. ΚΥΡΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΗΣΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

7. Αν και υλοποιούνται πολλά προγράμματα για τη ρύθμιση του προβλήματος της ενδο-οικογενειακής βίας η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της γιατί οι γυναίκες συνεχίζουν να είναι εκτεθειμένες στη βία αυτής της μορφής και γιατί δεν έχει υιοθετηθεί ειδική διάταξη, συμπεριλαμβανομένου του συζυγικού βιασμού, στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα για την αντιμετώπιση της ενδο-οικογενειακής βίας (άρθρα 3 και 7 του Συμφώνου⁶).

Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει μέτρα για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για το πρόβλημα της ενδο-οικογενειακής βίας και για τη διασφάλιση της προστασίας των θυμάτων και να θεσμοθετήσει στην ποινική του νομοθεσία διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενδο-οικογενειακής βίας.

8. Η Επιτροπή ανησυχεί για τα προσκόμματα που αντιμετωπίζουν οι μουσουλμάνες λόγω της μη εφαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στη μουσουλμανική μειονότητα σε θέματα όπως είναι ο γάμος και η κληρονομική διαδοχή (άρθρα 3 και 23 του Συμφώνου⁷).

⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: πρόκειται για το Π.Δ. 254/2004 (ΦΕΚ 238, τ. Α')

⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: πρόκειται το Ν. 3304/2005 (ΦΕΚ 16, τ. Α').

⁶ Σημείωση της επιμελήτριας: το άρθρο 3 του Συμφώνου ορίζει: «τα κράτη μέση στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση εξασφάλισης ίσων δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών στην απόλαυση όλων των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που ορίζονται στο παρόν Σύμφωνο» και το άρθρο 7 του Συμφώνου ορίζει: «κανένας δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Ειδικότερα, κανένας δεν υποβάλλεται χωρίς την ελεύθερη συγκατάθεσή του σε ιατρικά ή επιστημονικά πειράματα».

⁷ Σημείωση της επιμελήτριας: το άρθρο 23 του Συμφώνου ορίζει: «1. Η οικογένεια είναι η φυσική και θεμελιώδης μονάδα της κοινωνίας και έχει δικαίωμα στην προστασία της κοινωνίας και του κράτους. 2. Αναγνωρίζεται το δικαίωμα ανδρών και γυναικών σε ηλικία γάμου να παντρεύονται και να σχηματίζουν οικογένεια. 3. Κανένας γάμος δεν θα τελείται χωρίς την ελεύθερη και πλήρη συγκατάθεση των μελλοντικών συζύγων. 4. Τα κράτη μέρη στο παρόν Σύμφωνο θα λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για την εξασφάλιση της ισότητας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συζύγων, όσον αφορά την τέλεση του γάμου, τον έγγαμο βίο και τη λύση του γάμου. Σε περίπτωση λύσης του γάμου θα γίνονται προβλέψεις για την απαραίτητη προστασία των παιδιών, εφόσον υπάρχουν». Για το κείμενο του άρθρου 3 βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6.

Η Επιτροπή ζητά από το συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει μέτρα για την ενημέρωση των μουσουλμάνων γυναικών για τα δικαιώματά τους και για τα ένδικα μέσα που μπορούν να ασκήσουν δυνάμει των διατάξεων του ελληνικού αστικού δικαίου.

9. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τις περιπτώσεις της υπερβολικής χρήσης βίας από την Αστυνομία, συμπεριλαμβανομένων της χρήσης πυροβόλων με μοιραίες συνέπειες για τα θύματα και της κακομεταχείρισης κατά τη σύλληψη και την κράτηση. Φαίνεται ότι οι μετανάστες και οι Ρομά είναι τακτικά θύματα της αστυνομικής βίας. Η Επιτροπή ανησυχεί επίσης γιατί σύμφωνα με πληροφορίες τα δικαστήρια και τα διοικητικά όργανα δεν επιλαμβάνονται άμεσα και αποτελεσματικά παρόμοιων υποθέσεων και τα δικαστήρια έχουν επιδείξει επιείκεια στις σπάνιες περιπτώσεις όπου έκριναν ενόχους αστυνομικούς (άρθρα 2 και 27 του Συμφώνου⁸).

(α) Το συμβαλλόμενο κράτος οφείλει να θέσει άμεσα τέλος στην αστυνομική βία. Θα πρέπει άμεσα να συμπεριλάβει στην επιμόρφωση των δυνάμεων τάξης μαθήματα για την απαγόρευση των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης και να ευαισθητοποιήσει τους ενδιαφερόμενους στα ζητήματα των φυλετικών διακρίσεων.

(β) Το συμβαλλόμενο κράτος οφείλει να διασφαλίσει την ολοκληρωμένη και άμεση διερεύνηση όλων των περιπτώσεων βασανιστηρίων, κακομεταχείρισης και δυσανάλογης χρήσης βίας από τις αστυνομικές δυνάμεις και την τιμωρία των ενόχων κατ' εφαρμογή νομοθεσίας που θεσπίζει την αναλογικότητα των ποινών με τη σοβαρότητα του διαπραχθέντος αδικήματος καθώς και την καταβολή αποζημίωσης στα θύματα ή στις οικογένειές τους. Το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να ενημερώσει την Επιτροπή με αναλυτικά στατιστικά στοιχεία για τις αναφορές που αφορούν βασανιστήρια, κακομεταχείριση και δυσανάλογη χρήση βίας, συμπεριλαμβανομένης της έκβασης των ερευνών στις περιπτώ-

⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: το άρθρο 2 του Συμφώνου ορίζει «την υποχρέωση κάθε συμβαλλόμενου κράτους να σέβεται και να εξασφαλίζει για όλα τα άτομα εντός του εδάφους του, και τα οποία υπόκεινται στη δικαιοδοσία του, τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση χωρίς κανενός είδους διάκριση, όπως φυλετική, χρώματος, προσώπου, φύλου, γλωσσική, θρησκευτική, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, ιδιοκτησίας, γεννήσεως ή άλλης κατάστασης». Περαιτέρω η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι «κάθε κράτος μέρος στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνει την υποχρέωση να λάβει να απαραίτητα μέτρα, σύμφωνα με τις συνταγματικές διαδικασίες του και σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου, προκειμένου να υιοθετηθούν εκείνα τα νομοθετικά ή άλλα μέτρα που είναι απαραίτητα προκειμένου να τεθούν σε ισχύ τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν, στις περιπτώσεις όπου η υπάρχουσα νομοθεσία δεν έχει ήδη προβλέψει τέτοιες διατάξεις ή μέτρα». Τέλος, η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου προβλέπει την υποχρέωση κάθε κράτους μέρους «α. να εξασφαλίσει ότι κάθε πρόσωπο του οποίου θα παραβιαστούν τα δικαιώματα ή οι ελευθερίες, όπως αυτά αναγνωρίζονται στο παρόν, θα λάβει ουσιαστική αποζημίωση ανεξάρτητα από το εάν η παραβίαση πραγματοποιηθεί από πρόσωπα που ενήργησαν υπό επίσημη ιδιότητα, β. να εξασφαλίσει ότι το δικαίωμα κάθε προσώπου να αξιώνει μια τέτοια αποζημίωση θα αποφασίζεται από την αρμόδια δικαστική, διοικητική ή νομοθετική αρχή ή από κάθε άλλη αρμόδια αρχή που προβλέπεται από το νομικό σύστημα του κράτους και να αναπτύσσει τις δυνατότητας αποζημίωσης με δικαστική απόφαση, γ. να εξασφαλίσει ότι οι αρμόδιες αρχές θα εφαρμόζουν τις αποζημιώσεις που παρέχονται από το κράτος με δικαστική απόφαση». Το άρθρο 27 του Συμφώνου ορίζει ότι «σε εκείνα τα κράτη όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, τα πρόσωπα που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες δεν θα στερούνται του δικαιώματος, από κοινού με τα άλλα μέρη της ομάδας τους, να απολαμβάνουν το δικό τους πολιτισμό, να ομολογούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και να τις ασκούν ή να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα».

σεις αυτές, κατηγοροποιημένα ανά εθνική και εθνοτική καταγωγή των θυμάτων.

(γ) Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να ενημερώσει την Επιτροπή για την πρόοδο που επιτεύχθηκε για την αναθεώρηση της ισχύουσας πειθαρχικής νομοθεσίας των αστυνομικών δυνάμεων και για το καθεστώς, την αρμοδιότητα και τις αποφάσεις των οργάνων που κρίνουν αναφορές που κατατίθενται σε βάρος των μελών των αστυνομικών δυνάμεων.

10. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η Ελλάδα είναι μια από τις βασικές χώρες διέλευσης των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων καθώς και χώρα προορισμού. Καλωσορίζει τις προσπάθειες που καταβάλει το συμβαλλόμενο κράτος για την καταπολέμηση αυτής της μάστιγας, αλλά παραμένει ανήσυχη ειδικότερα λόγω της αναφερθείσας έλλειψης πραγματικής προστασίας των θυμάτων, που στην πλειοψηφία τους είναι γυναίκες και παιδιά, συμπεριλαμβανομένης της μη θεσμοθέτησης μηχανισμών για την προστασία των μαρτύρων (άρθρα 3, 8 και 24 του Συμφώνου⁹).

(α) Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να υιοθετήσει νέα μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η οποία παραβιάζει πολλά από τα δικαιώματα που προστατεύει το Σύμφωνο, συμπεριλαμβανομένων των άρθρων 3 και 24. Θα πρέπει να προστατεύονται τα θεμελιώδη δικαιώματα όλων των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματός τους να στεγάζονται σε καταφύγια και της εξασφάλισης της δυνατότητας να καταθέτουν ως μάρτυρες σε βάρος των αυτουργών της εμπορίας ανθρώπων ενώπιον ποινικών ή αστικών δικαστηρίων.

(β) Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να προστατεύει τα ασυνόδευτα αλλοδαπά παιδιά και να μην επιτρέπει να εγκαταλείπονται απροστάτευτα. Η έλλειψη εξειδικευμένης παιδικής προνοιακής προστασίας καθιστά τα παιδιά εύκολα θύματα της εμπορίας ανθρώπων και τα εκθέτει σε επιπλέον κινδύνους. Το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να διεξάγει δικαστική έρευνα για τα περίπου 500 παιδιά που εξαφανίστηκαν από το Ίδρυμα Αγία Βαρβάρα μεταξύ του 1998 και του 2002 και να ενημερώσει την Επιτροπή για την έκβασή της.

11. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της γιατί σύμφωνα με πληροφορίες οι αλλοδαποί χωρίς έγγραφα ταυτότητας κρατούνται σε ανεπαρκούς χωρητικότητας κέντρα, όπου οι συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής είναι άσχημες, χωρίς να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους και χωρίς να τους διατίθενται στην πράξη μέσα για να επικοινωνούν με την οικογένειά τους ή το δικηγόρο τους (άρθρο 10 του Συμφώνου¹⁰).

⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: για το άρθρο 3 του Συμφώνου βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 6. Το άρθρο 8 του Συμφώνου ορίζει για την απαγόρευση της δουλείας, της υποτέλειας και την καταναγκαστικής εργασίας. Το άρθρο 24 ορίζει ότι «1. Κάθε παιδί, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, ιδιοκτησίας ή γεννήσεως, θα έχει το δικαίωμα σε εκείνα τα προστατευτικά μέτρα που απαιτεί η κατάσταση του ως ανηλίκου από την οικογένειά του, την κοινωνία και το κράτος. 2. Κάθε παιδί θα εγγράφεται αμέσως μετά τη γέννησή του στο ληξιαρχείο και θα έχει ένα όνομα. 3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να αποκτήσει μια εθνικότητα».

¹⁰ Σημείωση της επιμελήτριας: σύμφωνα με το άρθρο 10 του Συμφώνου «1. Όλα τα πρόσωπα τα οποία στερούνται της ελευθερίας τους πρέπει να τυγχάνουν ανθρώπινης μεταχείρισης και με σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειας του ανθρώπου».

Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να εξασφαλίσει στους κρατούμενους αλλοδαπούς χωρίς έγγραφα ταυτότητας αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής, ενημέρωση για τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός τους να ασκούν προσφυγή κατά της απόφασης κράτησης και να καταθέτουν αναφορά καθώς και μέσα για να επικοινωνούν με την οικογένειά τους και το δικηγόρο τους.

12. Η Επιτροπή ανησυχεί για τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης και για το συνωστισμό που επικρατούν σε κάποια κέντρα κράτησης και σωφρονιστικά ιδρύματα (άρθρο 10 του Συμφώνου¹¹).

Η Επιτροπή σημειώνει της προσπάθειες που έχει καταβάλει το συμβαλλόμενο κράτος για τη βελτίωση της κατάστασης αυτής αλλά του συστήνει να συνεχίσει να υιοθετεί μέτρα προς αυτήν την κατεύθυνση και ιδίως να εξετάσει νέα μέτρα υποκατάστασης της φυλάκισης.

13. Η Επιτροπή ανησυχεί για τις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου που επιτρέπουν την προσωπική κράτηση για χρέη. Παρότι η ερμηνεία του Συμφώνου περιορίζει την εφαρμογή αυτών των διατάξεων, η εθνική νομοθεσία μπορεί να εφαρμόζεται με τρόπο που δεν είναι σύμφωνος με το άρθρο 11 του Συμφώνου¹² (άρθρο 11).

Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να εναρμονίσει πλήρως τη νομοθεσία του με τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 11 του Συμφώνου.

14. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της γιατί σύμφωνα με αναφορές πιστοί μειονοτικών θρησκειών είναι θύματα διακριτικής μεταχείρισης, ειδικότερα στον τομέα της εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, οι μαθητές δημοσίων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων υποχρεούνται να παρακολουθούν μαθήματα θρησκευτικών της ορθόδοξης πίστης από την παρακολούθηση των οποίων μπορούν να απαλλαγούν μόνον εφόσον δηλώσουν τη θρησκεία τους (άρθρο 18 του Συμφώνου¹³).

(α) Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να υιοθετήσει μέτρα που διασφαλίζουν τον απόλυτο σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών κάθε θρησκευτικής κοινότητας κατά τα οριζόμενα στο Σύμφωνο.

(β) Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να διαβουλευθεί με τους εκπροσώπους των μειονοτικών θρησκειών ώστε να εξευρεθούν πρακτικές λύσεις που επιτρέπουν στους μαθητές που επιθυμούν να παρακολουθούν το μάθημα των θρησκευτικών. Οι μαθητές που δεν ε-

¹¹ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10.

¹² Σημείωση της επιμελήτριας: σύμφωνα με το άρθρο 11 του Συμφώνου «κανένας δεν φυλακίζεται αποκλειστικά λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει μια συμβατική υποχρέωση».

¹³ Σημείωση της επιμελήτριας : το άρθρο 18 του Συμφώνου προστατεύει το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. «1.Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να έχει ή να υιοθετεί κανείς τη θρησκεία ή την πεποίθηση της επιλογής του και την ελευθερία, είτε ατομικώς είτε από κοινού με άλλους, και είτε δημοσίως είτε ιδιωτικώς, να εκδηλώνει τη θρησκεία ή την πεποίθησή του δια της λατρείας, της ιεροτελεστίας, πρακτικής και διδασκαλίας. 2. Κανένας δεν υπόκειται σε καταναγκασμό, που θα μπορούσε να παρεμποδίσει την ελευθερία του να έχει ή να υιοθετήσει τη θρησκεία ή την πεποίθηση της επιλογής του. 3. Η ελευθερία της εκδήλωσης της θρησκείας ή πεποίθησης μπορεί να υπόκειται μόνο σε εκείνους του περιορισμούς που ορίζει ο νόμος και είναι απαραίτητοι για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας, τάξης, υγείας ή ηθών ή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων. 4. Τα κράτη μέρη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων και, όπου ισχύει, των νομίμων κηδεμόνων, να εξασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική αγωγή των παιδιών τους σύμφωνα με τις δικές τους πεποιθήσεις».

πιθυμούν να παρακολουθούν το μάθημα των θρησκευτικών δεν πρέπει να υποχρεούνται να δηλώνουν τη θρησκεία τους.

15. Η Επιτροπή ανησυχεί για τη διάρκεια της κοινωνικής θητείας που υπηρετούν οι αντιρρησίες συνείδησης επειδή είναι μεγαλύτερη από αυτή της στρατιωτικής θητείας και για το γεγονός ότι οι αιτήσεις της εναλλακτικής θητείας αξιολογούνται αποκλειστικά από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (άρθρο 18 του Συμφώνου¹⁴).

Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διασφαλίσει να μην έχει χαρακτηριστικά τιμωρίας η εναλλακτική θητεία και να εξετάσει το ενδεχόμενο της ανάθεσης της αξιολόγησης των αιτήσεων των αντιρρησιών συνείδησης στη δημόσια διοίκηση.

16. Η Επιτροπή σημειώνει ότι στο Κοινοβούλιο έχει κατατεθεί νομοθετική τροποποίηση για την απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αλλά ανησυχεί επειδή σύμφωνα με πληροφορίες η σωματική τιμωρία των μαθητών αποτελεί εκτεταμένη πρακτική στα σχολεία (άρθρο 24 του Συμφώνου¹⁵).

Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να απαγορεύσει κάθε μορφής βία σε βάρος των παιδιών οπουδήποτε και εάν εκδηλώνεται, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής τιμωρίας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και να οργανώσει ενημερωτικές εκστρατείες για την προστασία από τη βία από τις οποίες θα επωφεληθούν τα παιδιά.

17. Η κρατική αδιαφορία για την κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών που είναι αιτούντες άσυλο ή διαμένουν παράνομα στη χώρα ανησυχεί ιδιαίτερα την Επιτροπή (άρθρο 24 του Συμφώνου¹⁶).

Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει διαδικασία για την ικανοποίηση των ιδιαίτερων αναγκών των ασυνόδευτων αλλογενών παιδιών και για την εφαρμογή της αρχής του μείζονος συμφέροντος του παιδιού σε κάθε μεταναστευτική διαδικασία, στη διαδικασία απέλασης ή σε οιαδήποτε άλλη.

18. Η Επιτροπή ανησυχεί γιατί οι Ρομά αντιμετωπίζονται δυσμενώς σε πολλές πτυχές της ζωής που υπάγονται στην προστασία του Συμφώνου (άρθρα 26 και 27 του Συμφώνου¹⁷).

(α) Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να διπλασιάσει τις προσπάθειές του για τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά διασφαλίζοντας παράλληλα το σεβασμό της πολιτισμικής τους ταυτότητας, ειδικότερα υιοθετώντας θετικά μέτρα στους τομείς της στέγασης, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και των κοινωνικών υπηρεσιών.

(β) Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να παράσχει αναλυτικές πληροφορίες για τα αποτελέσματα της δράσης των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που είναι αρμόδια για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την κοινωνική προστασία των Ρομά.

¹⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 13.

¹⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9.

¹⁶ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9.

¹⁷ Σημείωση της επιμελήτριας: το άρθρο 26 του Συμφώνου ορίζει ότι «όλα τα πρόσωπα είναι ίσα ενώπιον του νόμου και έχουν δικαίωμα, χωρίς καμιά διάκριση, στην ίση προστασία του νόμου. Όσον αφορά αυτό το ζήτημα, ο νόμος θα απαγορεύει κάθε διάκριση και θα εγγυάται σε όλα τα πρόσωπα ίση και αποτελεσματική προστασία κατά των παντοειδών διακρίσεων, όπως είναι οι φυλετικές διακρίσεις, οι διακρίσεις βάσει χρώματος προσώπου, οι διακρίσεις βάσει φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, ιδιοκτησίας, γεννήσεως ή άλλης κατάστασης». Για το άρθρο 27 του Συμφώνου βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8.

19. Η Επιτροπή ανησυχεί για τις πληροφορίες που αναφέρονται στη συνεχιζόμενη πρακτική της διακριτικής μεταχείρισης πολιτών λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού (άρθρα 17 και 26 του Συμφώνου¹⁸).

Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να λάβει μέτρα κατά των πρακτικών διακριτικής μεταχείρισης που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και να οργανώσει ενημερωτικές εκστρατείες για την καταπολέμηση των προκαταλήψεων και των διακρίσεων.

20. Η Επιτροπή σημειώνει ότι το συμβαλλόμενο κράτος έχει δεσμευθεί ώστε όλοι οι πολίτες στην Ελλάδα να απολαμβάνουν ισότητα δικαιωμάτων ανεξάρτητα από τη θρησκεία τους ή την εθνική καταγωγή τους. Όμως σημειώνει με ανησυχία την επιφύλαξη που φαίνεται να εκφράζει η κυβέρνηση για τη δυνατότητα ομάδων ιδιωτών ή ενώσεων προσώπων να χρησιμοποιούν στην επωνυμία της ένωσής τους τις λέξεις «τούρκος» ή «μακεδόνας» ισχυριζόμενη ότι δεν υπάρχουν στην Ελλάδα άλλες εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσολογικές μειονότητες εκτός από αυτή των μουσουλμάνων της Θράκης. Η Επιτροπή σημειώνει ότι όσοι ανήκουν σε μειονότητες έχουν, δυνάμει του Συμφώνου, το δικαίωμα να απολαμβάνουν το δικό τους πολιτισμό, να ομολογούν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα (άρθρο 27 του Συμφώνου¹⁹).

Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να επανεξετάσει την πρακτική του υπό το φως του άρθρου 27 του Συμφώνου.

21. Η Επιτροπή ορίζει για την 1^η Απριλίου 2009 την επόμενη παρουσίαση της δεύτερης περιοδικής έκθεσης που πρέπει να παρουσιάσει η Ελλάδα. Ζητά από το συμβαλλόμενο κράτος να δημοσιοποιήσει ευρέως στη χώρα το κείμενο της αρχικής έκθεσης που υπέβαλε και τις παρούσες συμπερασματικές παρατηρήσεις και να θέσει υπόψη των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα τη δεύτερη περιοδική έκθεση.

22. Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 71 του Εσωτερικού Κανονισμού της Επιτροπής το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται εντός προθεσμίας ενός έτους να την ενημερώσει για τις συστάσεις που διατυπώνει ανωτέρω στις παραγράφους 9, 10 (β) και 11. Το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να την ενημερώσει για τις υπόλοιπες συστάσεις και για την εφαρμογή του Συμφώνου στην επόμενη έκθεση που θα υποβάλει.

¹⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: το άρθρο 17 του Συμφώνου ορίζει ότι «1. Κανείς δεν υπόκειται σε αυθαίρετη ή παράνομη παρενόχληση της ιδιωτικής του ζωής, της οικογένειας, της οικίας ή της αλληλογραφίας του, ούτε παράνομες προσβολές της τιμής και υπόληψής του. 2. Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας του νόμου από τέτοιες παρενοχλήσεις ή προσβολές». Για το άρθρο 26 βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 17.

¹⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8.